

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Petra Dukesa a členov JUDr. Juraja Semana, JUDr. Anny Markovej, JUDr. Jany Zemaníkovej a JUDr. Zuzany Ďurišovej, v právnej veci žalobkyne V.V., zastúpenej advokátom JUDr. S.K., proti žalovanej V.Š. zastúpenej JUDr. J.K., advokátom, **o zaplatenie 43 855,-- Sk**, ktorá sa viedla na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 4 Zm 10/2004, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. októbra 2005 č. k. 1 Ob 109/2004–85, takto

r o z h o d o l :

Napadnutý rozsudok odvolacieho súdu **m e n í** tak, že rozsudok Krajského súdu v Prešove z 9. januára 2004, č. k. 4 Zm 10/2004 – 67 **p o t v r d z u j e**.

Žalobkyňa je povinná zaplatiť žalovanej na účet jej zástupcu 63,-- EUR náhrady trov odvolacieho konania.

Žalovanej nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e :

Krajský súd v Prešove 3. apríla 2002 vydal platobný rozkaz, ktorým uložil žalovanej zaplatiť žalobkyňi 43 855,-- Sk s úrokmi a nahradiť jej trovy konania. Po podaní námietok rozsudkom z 9. januára 2004 č. k. 4 Zm 10/02–67 zmenkový a platobný rozkaz zrušil. V odôvodnení rozsudku uviedol, že medzi účastníkmi nebolo sporné, že zmenka bola vydaná ako zmenka zabezpečovacia pre prípad, že žalovaná nebude splácať dohodnuté splátky na náhradu škody. Žalovaná vykonávala pre žalobkyňu činnosť na základe zmluvy

o sprostredkovaní a zaobstaraní predaja z 28. decembra 2000. Neoddeliteľnou súčasťou zmluvy je dohoda o hmotnej zodpovednosti za prevzatý tovar, obaly a zariadenie. V zmluve sú opísané povinnosti žalovanej, ktorá podľa jej obsahu mala v obchodnom zariadení žalobkyne predávať tovar, ktorý bol majetkom žalobkyne, podľa pokynov žalobkyne a za ňou určenú cenu. Táto zmluva svojím obsahom obchádza zákon o zamestnanosti a zakladá tzv. čierny alebo skrytý pracovný pomer, ktorý sa navonok vydáva za vzťah dvoch podnikateľov, pritom v skutočnosti ide o vzťah pracovnoprávny. Podmienkou podnikania v zmysle živnostenského zákona, aj obchodného zákonníka je samostatnosť, teda taká podmienka podnikania, pri ktorej osoba podnikateľa musí sama rozhodovať, čo a ako bude robiť. V danom prípade mala žalovaná na základe dohody so žalobkyňou v jej obchodnom zariadení v obci Vechec predávať tovar, ktorý bol vlastníctvom žalobkyne podľa jej pokynov a za ňou určené ceny. Vzťah medzi žalobkyňou a žalovanou na základe takejto dohody je vzťahom pracovnoprávnym, na ktorý sa vzťahujú ustanovenia Zákonníka práce.

Súd prvého stupňa súhlasil s námietkou žalovanej, že iné spôsoby zabezpečenia záväzkov – práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov, ako vyplývali a boli upravené v §§ 246, 247 a 248 Zákonníka práce v znení platnom v čase podpísania zmluvy, boli podľa vtedajšieho právneho stavu neprípustné. Vyplývalo to z ustanovenia § 244 ods. 1 Zákonníka práce (v tom čase platného), ktorý ustanovoval, že v pracovnom práve sú prípustné len zmluvy (dohody), upravené pracovnoprávnymi predpismi. Pri vystavení zmenky, ktorá je síce záväzkom abstraktným, takmer vždy dochádza k dohode o vystavení zmenky a jej prípadnej akceptácii, medzi tým, kto tieto zmenkové úkony robí a tým, v záujme ktorého sa tak robí. Táto dohoda sa obvykle označuje ako zmenková zmluva. Za bežných okolností vždy jedna strana vystavenie zmluvy navrhuje alebo požaduje a druhá strana s tým návrhom súhlasí. Ako zmluvný typ nie je táto zmluva upravená a patrí medzi zmluvy nepomenované. Môže mať povahu občianskoprávnu alebo obchodnoprávnu, avšak nemôže mať povahu pracovnoprávnu, pretože Zákonník práce takýto typ zmluvy neupravuje a v pracovnom práve sú prípustné len také zmluvy, ktoré zákonník práce pripúšťa. Z uvedeného vyplýva, že nie je možné na zabezpečenie práv a povinností z pracovnoprávneho vzťahu uzatvárať zmenkovú zmluvu a takáto zmluva je ako zabezpečovací prostriedok neprípustná.

Z uvedených dôvodov súd prvého stupňa považoval námietku žalovanej o neprípustnosti kauzy za dôvodnú a zmenkový platobný rozkaz zrušil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodujúc o odvolaní žalobkyne, rozsudkom z 18. októbra 2005 č. k. 1 Obo 109/ 2004–85 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že zmenkový platobný rozkaz ponechal v platnosti a žalovanú zaviazal na náhradu trov odvolacieho konania.

Odvolací súd dospel k záveru, že vzťah medzi účastníkmi sa nespravuje ani Občianskym zákonníkom ani Obchodným zákonníkom, pretože vychádzajúc z obsahu zmluvy z 28. decembra 2000 ide o vzťah obdobný pracovnoprávnemu vzťahu. Pri takomto hodnotení vzťahu mohla byť uzavretá aj dohoda o hmotnej zodpovednosti. Zostávalo tak posúdiť, či záväzok z tohto vzťahu mohol byť zabezpečený zmenkou. Odvolací súd v tejto súvislosti poukázal na článok 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, z ktorého vyplýva, že občan, teda aj fyzická osoba – podnikateľ a rovnako aj právnická osoba, môžu robiť všetko, čo im zákon nezakazuje. Zákonník práce (zák. č. 65/1965 Zb. ďalej len ZP), v znení platnom v čase vystavenia zmenky, v ustanoveniach § 247 až § 249 a ani v iných ustanoveniach nezakazoval zamestnancovi, alebo osobe v obdobnom právnom vzťahu, aby zabezpečil dlh, ktorý vznikol z právneho vzťahu obdobnému pracovnoprávnemu vzťahu aj iným spôsobom, ako je uvedený v § 247 až § 249 ZP, a teda aj vlastnou zmenkou. Výpočet spôsobov zabezpečenia záväzkov, vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov, alebo zo vzťahov im obdobným, uvedených vo vyššie uvedených ustanoveniach, nemožno považovať za taxatívny, ale iba za špecifickú úpravu obsiahnutú v týchto ustanoveniach. Preto nie je žiaden zákonný dôvod pre tvrdenia, obsiahnuté v rozhodnutí prvostupňového súdu, že nie je možné zabezpečiť záväzok, vyplývajúci z pracovnoprávneho vzťahu (alebo vzťahu tomuto obdobnému) vlastnou zmenkou. Odvolací súd nezistil, že by zmenka svojím obsahom nespĺňala po formálnej stránke niektorú z podmienok, uvedenú v tomto zákone, preto ani dôvod, pre ktorý by mal byť vydaný zmenkový platobný rozkaz zrušený.

Rozsudok odvolacieho súdu nadobudol právoplatnosť 1. decembra 2005.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalovaná. V dovolaní uviedla, že nesúhlasí so záverom odvolacieho súdu, keď uvádza, že vzhľadom na obsah zmluvy zo dňa 28. februára 2000, ide o pracovnoprávny vzťah, založený napríklad dohodou o pracovnej činnosti. Žalovaná nikdy uvedenú zmluvu so žalobcom neuzavrela a nepodpísala, o čom

svedčí oznámenie Obvodného Úradu vo Vranove nad Topľou z 13. decembra 2005, že žalovaná nikdy nebola vedená v živnostenskom registri, a preto nemohla takúto zmluvu uzatvoriť, a to ešte v čase, keď jej dohoda o zmene pracovnej zmluvy bola platná do 31. decembra 2000. Zotrvala na námietke o neprípustnosti zabezpečenia práv z pracovného vzťahu zmenkou. V ustanoveniach §§ 246, 247 a 248 ZP sa kogentne upravujú spôsoby zabezpečovania práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov a tieto ustanovenia nepripúšťajú, aby účastníci pracovného pomeru použili iné zabezpečovacie prostriedky. Tieto ustanovenia nepripúšťajú zabezpečenie nároku z pracovnoprávneho vzťahu zmenkou. Preto je zmenka neplatná. Podľa § 242 ods. 1 písm. c/ ZP je neplatný právny úkon, ktorým sa zamestnanec vopred vzdáva svojich práv. Vystavením zmenky sa žalovaná vzdala vopred svojho práva, aby jej zodpovednosť za škodu bola po vecnej stránke prejednaná a rozhodnutá súdom. Preto je zmenka aj z toho dôvodu neplatná. Z uvedených dôvodov žiadala, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušil a potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa.

Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu žiadala dovolanie odmietnuť. Uviedla, že odvolací súd rozhodol vo veci správne. Za základ svojho rozhodnutia vzal úvahu, že zmenkou možno zabezpečiť aj nárok z pracovnoprávneho vzťahu. S týmto názorom sa stotožňuje aj žalobkyňa. Nie je nikde zákonné obmedzenie, že zmenku nemožno použiť na zabezpečenie takéhoto nároku. Zmenka je abstraktný právny úkon, s ktorým sa nespája žiadna kauza právneho úkonu. To znamená, že v prípade konania o zaplatenie zmenkovej sumy súdy skúmajú iba formálne náležitosti zmenky a spôsobu jej uplatnenia zmenkovým veriteľom. Žiadnu kauzu zmenky ako právneho úkonu súdy ani neskúmajú.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 2 O. s. p.), po zistení, že dovolanie je prípustné (§ 239 ods. 1 O. s. p.), preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu stanovenom v § 242 O. s. p. a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Je nepochybné a medzi účastníkmi nesporné, že predmetná zmenka má zabezpečovací charakter, teda veriteľ ju má použiť len vtedy, ak nie je riadne a včas splnený záväzok z kauzálneho vzťahu. Hoci je zmenka abstraktným úkonom, takmer vždy tu existuje kauza, inak sa hovorí o tzv. zmenkách planých, pri ktorých nie je žiadny hospodársky dôvod ich vydania alebo použitia. Keďže má zmenka rýdzo abstraktný charakter, je aj planá zmenka zmenkou platnou, pretože aj pre ňu platí, že abstraktný zmenkový záväzok nevyžaduje žiaden

iný dôvod existencie, než samotnú platnú listinu obsahujúcu zmenkový dlh. Vlastník zmenky síce nie je povinný preukázať dôvod (kauzu) zmenky, dlžník však má možnosť sa proti plateniu brániť kauzálnymi námietkami.

V prejednávanej veci je dôvodom vydania zmenky uznanie záväzku zo 16. októbra 2001, ktorým žalovaná uznáva svoj dlh voči žalobkyni vo výške polovice inventúrou zisteného schodku, ktorý sa zaväzuje splácať v splátkach minimálne 1 000,-- Sk mesačne. Pre prípad, že bude s platením v omeškaní po dobu dlhšiu ako dva mesiace, zabezpečuje splatenie záväzku zmenkou, ktorú na tento účel vystavuje. Tento úkon žalovanej má povahu zmenkovej zmluvy, ktorá ako zmluva o zabezpečení zmenkou je bezprostredným dôvodom vzniku zmenky a zmenkového záväzku. Táto zmluva je spojivom, ktoré spája všeobecný záväzok, ktorý zmenka zabezpečuje so zmenkou. Jej obsahom je určený charakter zmenky, ako zmenky zabezpečovacej. Je to zmluva nepomenovaná a nie je upravená žiadnym zo zákonov súkromného práva. Podmienky jej platnosti, obsahové náležitosti a prípustnosť treba posúdiť podľa predpisu upravujúceho záväzok, ktorý má byť zmenkou zabezpečený. Do úvahy prichádza najmä Občiansky zákonník, ak sa má zabezpečiť občianskoprávny záväzok a Obchodný zákonník, ak sa zabezpečuje záväzok zo vzťahov nim upravených.

Podstatou obrany žalovanej v konaní je okrem námietky neexistencie dlhu, námietka neplatnosti zmenky z dôvodu, že Zákonník práce neumožňuje zabezpečenie záväzku zmenkou.

Súd prvého stupňa, i odvolací súd dospeli k rovnakému záveru, že zmluvný vzťah účastníkov konania, z ktorého vznikol záväzok, splnenie ktorého mala zmenka zabezpečiť, má pracovnoprávny charakter a spravuje sa Zákonníkom práce. Dospeli však k opačnému právnomu záveru v otázke, či platná právna úprava umožňuje, aby bol záväzok z pracovného vzťahu zabezpečený zmenkou.

Zákon č. 65/1965 Zb. (Zákonník práce platný v čase uznania záväzku, ďalej len ZP) upravoval zabezpečenie práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov v §§ 246 až 248. Upravoval druhy záväzkov, ktoré možno zabezpečiť, aj spôsoby ich zabezpečenia. Ako možný spôsob zabezpečenia záväzku zamestnanca voči zamestnávateľovi upravoval dohodu o zrážkach zo mzdy, ručenie a dohodu o obmedzení prevodu nehnuteľnosti. Keďže ZP nemá

ustanovenia obdobné § 51 Obč. zák. alebo § 269 ods. 2 Obch. zák. o možnosti strán uzatvárať nepomenované zmluvy, treba vychádzajúc z § 244 považovať ustanovenia ZP, upravujúce zabezpečenie záväzkov za kogentné, nepripúšťajúce, aby sa účastníci pracovnoprávneho vzťahu dohodli o zabezpečení záväzku iným zabezpečovacím prostriedkom. Súd prvého stupňa dospel k správneému záveru, že ZP neumožňuje na zabezpečenie záväzku z pracovnoprávneho vzťahu použiť zabezpečovaciu zmenku. Žiada sa poznamenať, že k rovnakému záveru by bolo treba dospieť aj na základe právnej úpravy účinnej od 1. januára 2002 (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce), keďže až na nahradenie dohody o obmedzení prevodu nehnuteľnosti záložným právom, je úprava v podstate rovnaká (§ 20 v spojení s § 18).

Zmluva o zaistení pracovnoprávneho záväzku zmenkou sa prieči zákonu, preto je podľa § 242 ods. 1 písm. a/ ZP neplatná. Neplatnosť zmenkovej zmluvy nie je dôvodom neplatnosti zmenky. Dôsledkom neplatnosti zmenkovej zmluvy je však stav, ako keby žiadna zmenková zmluva nebola, čo znamená, že nie je podklad preto, aby sa zmenka považovala za zmenku zabezpečovaciu. Chýba tu vzťah medzi konkrétnou pohľadávkou a zmenkou, ktorá by ju mala zabezpečovať. Zmenka, o ktorej sa tvrdí, že je zabezpečovacou, v skutočnosti nič nezabezpečuje. Zmenka v takom prípade nemá žiaden zmluvný základ. Ako už bolo uvedené, plané zmenky sú síce zmenky platné (ak spĺňajú zákonom požadované formálne náležitosti), avšak povinný sa môže plateniu takejto zmenky ubrániť námietkou nedostatku dôvodu pre použitie zmenky ako zmenky zabezpečovacej.

Dovolací súd sa stotožňuje s názorom súdov oboch stupňov, že záväzok ktorý je predmetom konania vznikol z pracovnoprávneho vzťahu. Činnosť, ktorú žalovaná vykonávala pre žalobkyňu napriek označeniu zmluvy, ktorá bola podkladom pre jej vykonávanie, za zmluvu o sprostredkovaní (zrejme podľa Obch. zák.), nemá znaky, ktoré sú charakteristické pre podnikanie (činnosť vykonávaná samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť - § 2 ods. 2 Obch. zák.). Naopak tak, ako to uvádza súd prvého stupňa, činnosť vykonávala v mieste a čase určenom žalobkyňou, v rozsahu a za podmienok ňou určených. Žalovaná v skutočnosti v obchodnom zariadení žalobkyne predávala tovar, ktorý bol vlastníctvom žalobkyne.

Z uvedených dôvodov záväzok žalovanej, ktorý z tohto vzťahu vznikol, nemohol byť platne zabezpečený zmenkou. Žalovaná v námietkach proti zmenkovému platobnému rozkazu

celkom jednoznačne namieta, že pracovnoprávne predpisy nepripúšťajú zabezpečenie záväzku z pracovnoprávneho vzťahu zmenkou. Z tohto dôvodu síce považovala zmenkou za neplatnú (čo nie je), vychádzajúc však z celkového obsahu a účelu námietky bolo treba takto formulovanú námietku považovať za úspešnú, ktorou sa napriek platnosti zmenky, v zmysle § 17 článku I. zákona č. 191/1950 Zb. zákona zmenkového a šekového, zbavila povinnosti zmenku zaplatiť preukázaním neplatnosti zmenkovej zmluvy o zabezpečení.

Súd prvého stupňa vo veci správne zistil skutkový stav a dospel aj k správne právnemu záveru. Rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z rovnakého skutkového zistenia, spočíva však na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd preto podľa § 243b ods. 2 O. s. p. rozhodnutie odvolacieho súdu zmenil tak, že rozhodnutie súdu prvého stupňa, ako vecne správne potvrdil.

Žalovanej podľa § 142 ods. 1 v spojení s § 224 ods. 1 O. s. p. priznal trovy odvolacieho konania. Trovy žalovanej v odvolacom konaní predstavujú trovy právneho zastupovania pozostávajúce z odmeny advokátovi vo výške 1 763,-- Sk za jeden úkon právnej pomoci (účasť na odvolacom pojednávaní) a 136,-- Sk náhrady hotových výdavkov v paušálnej výške, spolu 1 899,-- Sk (v prepočte 63,-- EUR). V dovolacom konaní úspešná žalovaná trovy dovolacieho konania nežiadala, preto jej dovolací súd náhradu dovolacích trov nepriznal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 5. marca 2009

JUDr. Peter Dukes, v. r.
predseda senátu